

Pastaruoju laikotarpiu Kauno mieste per metus vaikelio susilaukdavo viena nepilnametė. Bet šiemet, tik pasibaigus sausiui, Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus gynėjai bendrauja jau su trimis netrukus gimdysiančiomis nepilnametėmis. Specialistai aiškinasi, kokia pagalba būsimoms mamoms reikalinga, konsultuoja dėl tėvystės nustatymo ir bando įvardyti ankstyvo nėštumo priežastis.

Tiek vaiko gynėjai, tiek psichologai vienu balsu tvirtina, kad dažnu atveju atsakymo, kas paskatino ankstyviems lytiniam santykiams, reikia ieškoti šeimoje, kurioje merginos augo: galimai joje nepatyrė meilės ir šilumos, jų saugumo poreikis nebuvo patenkintas. Šių, kiekvienam žmogui reikalingų jausmų, vėliau mergaitės ieško ne visada jų amžiui ir brandai tinkamais būdais.

Vaiko teisių srityje dirbanti psichologė Jūratė Marcinkevičienė atkreipia dėmesį ir į paauglystės amžiaus tarpsnio iššūkius, kuomet vyksta ne tik fiziniai pokyčiai, jam būdingas ir psichikos raidos netolygumas, besiformuojanti vertybių sistema, didėjantis autonomiškumo jausmas. Paauglio veiksmai gali būti paskatinti ir siekio įtikti, būti pripažintu bendraamžių.

Šiemet gimdys dvi šešiolikmetės kaunietės, o dar viena jauna mama susilauks antro vaikelio dar iki jai sueis 18 metų. Pirmąjį pagimdė būdama penkiolikos.

Jaunų mamų istorijos panašios

Psichologė atkreipia dėmesį, kad besilaukianti paauglė vienu metu susiduria su fiziniais ir su emociniais iššūkiais, o tai anaip tol nėra paprasta. Pasikeitęs paros ritmas, savo poreikių atidėjimas, galimas vienišumo jausmas ir kasdieniai vaiko auginimo rūpesčiai bei nuovargis sukelia psichologinį diskomfortą. J. Marcinkevičienė pabrėžia, jog labai svarbu, kaip tokiu metu asmuo geba įveikti sunkumus, ar turi į ką atsiremti, o jeigu įgūdžių pasipriešinti bėdoms nepakanka, to galima išmokti.

(Ne)tobula paauglystė

Gera, kada su ankstyvo nėštumo iššūkiais susidūrusią merginą rūpesčiu apgaubia šeima. „Iš pradžių, be abejo, visi reaguoja skausmingai, o paskui priima, kad štai: mūsų istorija tokia, einame tokiu keliu. Nepilnametės dukros vaikelio globėjais tampa seneliai, jie prisiima ir moralinę, ir teisinę atsakomybę už vaiką iki mamos pilnametystės“, – kalba A. Vežbavičiūtė, Kauno miesto Vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėja.

Visgi, didesnė dalis nepilnamečių mamų istorijų kiek kitokios. Pasak A. Vežbavičiūtės, jos mažai skiriasi viena nuo kitos, vienodai sudėtinga ir merginų vaikystė: patyrė nepriežiūrą, vėliau augo be savo šeimos.

Vaiko teisių gynėja pasakoja vienos šešiolikmetės mamos istoriją. Jos vaikystė prasidėjo priklausomoje nuo alkoholio šeimoje, labai anksti, su dar penkiais broliais ir seserimis, pateko į globos namus. Ankstyvoje vaikystėje nebuvo užtikrinti net būtiniausi šios mergaitės fiziniai poreikiai, o emociniai – tuo labiau nepatenkinti. Globos namai, nors čia vaikas jaučiasi sotus ir saugus, šeimos neatstojo ir vidinės tuštumos neužpildė.

„Būsimas tėtis yra dvidešimtmetis ir jau gerai žinomas teisėsaugai. Kadangi nėščioji nepilnametė, mes irgi kreipėmės į teisėsaugą. Kaip žinia, lytiniai santykiai su pilnametystės nesulaukusiojo sutikimu galimi tik nuo 16 metų. Būtent suaugęs asmuo yra atsakingas prieš mažiau brandų ir turi išlaikyti romantinius, o ne siekti lytinių santykių“, – atkreipia dėmesį vaiko teisių atstovė.

Nepilnametis asmuo negali būti savo gimusio vaiko atstovu pagal įstatymą ir vaiko teisių specialistai kiekvienu atveju individualiai priima sprendimą, kaip padėti būsimai mamai ir vaikeliui. Gynėjai atvirai kalbasi su mergina, išsiaiškina jos konkrečią situaciją ir su pačia besilaukiančia paaugle bando atrasti geriausią sprendimą dėl gyvenamosios vietos ir pagalbos auginant vaikėlį. Siekiama bendro sutarimo.

Būsimoms mamoms – pirmosios motinystės pamokos

Kalbėdama apie šiemet vaikelio susilauksiančias merginas, A. Vežbavičiūtė pasidžiaugė, kad užsimezgasias gyvybes jos saugojo. Nepalaužė merginų ir tai, kad neturi šeimos arba mylimo žmogaus palaikymo – yra pasiryžusios pagimdyti ir užauginti vaikėlį. Tačiau pašnekovė neslepia, jog dažnai paauglių supratimas apie savarankiškumą yra naivus, o kad vaikėlį galėtų auginti pačios, joms reikės profesionalios pagalbos.

„Nepilnametei mamai tenka pasirūpinti savimi, o dar ir tokiu mažuliuku, tai jai išties nelengva užduotis. Kai besilaukiančioji gyvena globos namuose, jai, kūdikiui gimus, Kaune pasiūloma užuovėja artimesnėje šeimai aplinkoje Kartų namuose. Su socialinės srities specialisto, o esant poreikiui, psichologo pagalba, paauglė čia įveikia pirmąsias nelengvas suaugusio žmogaus pamokas: išmoksta kūdikėlį maitinti, pasirūpinti jo higiena, atliepti poreikius, megzti ryšį, prižiūrėti savo pačios sveikatą ir daug kitų svarbių dalykų“, – pasakoja vaiko teisių gynėja.

Visos pagalbos priemonės nukreiptos išsaugoti mamos ir vaiko ryšį. Psichologė J.

Marcinkevičienė primena, kad vaikas turi įgimtą poreikį prisirišti prie vieno pagrindinio asmens (dažniausiai motinos), o svarbiausi ryšiui formotis yra pirmieji dveji metai. Jeigu mama kūdikio neaugins, sutrikęs prierašumas vaikui paliks ilgalaikius socialinius bei emocinius sunkumus.

A.Vežbavičiūtės įsitikinimu, itin jauno amžiaus tapę tėvais neretai dar nėra pajėgūs užtikrinti kūdikio poreikius: „Jiems patiems dar sunku tuos poreikius suvokti, o juo labiau atliepti, todėl pagalba reikalinga, džiaugiamės, kada ją priima noriai“. Ir šiemet gimdysiančioms nepilnametėms iš pradžių padės socialiniai darbuotojai. Gynėjai su būsimois mamomis tai aptarė ne kartą, paaiškino, suteikė mergaitėms aiškumo, o tuo pačiu ramybės nėštumo metu. Pašnekovė džiaugiasi, kad kai pagalba priimama, ji yra veiksminga. Patirtis rodo, kad ja pasinaudojusios merginos lengviau atranda savo kelią gyvenime: paraleliai su mažylio auginimu baigia vidurinę mokyklą, įgyja profesiją, vėliau sukuria šeimą. Žinoma ne viena gražiai susiklosčiusi istorija.

Tenka pagelbėti nustatant kūdikio tėvystę

„Pastebime, kad besilaukiančios merginos lieka vienos tada, kai tėčiams pristinga atsakomybės arba kurti šeimą jie nėra pasirengę, o kūdikiui gimus, negali prisidėti nei finansiškai nei emociškai. Retai abu tėveliai yra nepilnamečiai, dažniau tėtis jau būna sulaukęs pilnametystės arba net ir gerokai vyresnis. Gynėjai visada bendrauja su abiem tėvais, jeigu tokia galimybė yra. Būsimą tėtį jiems kartais netgi tenka surasti. Vaiko prigimtinė teisė žinoti savo abu tėvus“, – akcentuoja vaiko teisių atstovė.

A.Vežbavičiūtė sako, kad jeigu gynėjai ir mato, jog tėtis nepajėgus rūpintis kūdikiu, tuo viskas nesibaigia: „Gal šiandien žmogus turi sunkumų, bet juk gali pasikeisti, todėl siūlome pagalbą. Jei vyras bendradarbiauti linkęs, paaiškiname, kaip nusistatyti tėvystę, kokias sąlygas turi sudaryti norėdamas vaikelį auginti. Gal jam tereikia išsinuomoti butą, gal susirasti darbą, o gal kreiptis į priklausomybių specialistą. Atvejų pasitaiko skirtingų, bet visi įveikiami“.

Ji paaiškina, kad situacija vertinama jau vaikelio gimus. Be to, teisiškai yra galimas nepilnametės santuokinio amžiaus paankstinimas. Tačiau tokie atvejai, anot pašnekovės, reti. „Kaip ir bet kurį su sunkumais susidūrusį vaiką, nepilnametės mamos vaiko teisių gynėjai lydi visą kelią iki pilnametystės. Jas atstovauja teisme, padeda rasti tinkamiausią prieglobstį ir sprendžia, kaip padėti, kad ši nepabūgtų sunkumų, o vaikelis užaugtų su mama ir pažindamas tėtį“, – pastebi A. Vežbavičiūtė.

Ankstyvas nėštumas laikomas viena iš rizikingo elgesio formų ir laiku paaugliui nepadėjus,

gali vesti prie kitų – psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, smurtinio elgesio ir kt. Savo biologinės šeimos palaikymo neturinčiam jaunam žmogui reikalingas bet kokio kito suaugusiojo supratimas ir palaikymas. Toks draugas (auklėtojas, mokytojas ir kt.) tampa patikima apsauga nuo rizikingo elgesio.

Dėl galimo vaiko teisių pažeidimo kreipkitės į artimiausią teritorinę Tarnybos skyrių – darbo dienomis nuo 8:00 iki 17:00. Norėdami pranešti apie galimą vaiko teisių pažeidimą po darbo valandų, nedarbo bei švenčių dienomis kreipkitės bendruoju pagalbos telefonu – 112.

